

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

Kansallinen digitaalinen kirjasto
- toiminnan säädöspohja

Tekijänoikeusneuvos Viveca Still

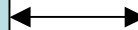

Kansallisen digitaalisen kirjaston säädöspohjasta yleisesti

- Ei erillistä säädöspohjaa
 - Tulevaisuuden tarve?
 - Organisatoriset, taloudelliset ja toiminnalliset näkökohdat voivat antaa aihetta sääntelylle
- Kansallinen digitaalinen kirjasto tehdään organisaatioiden välisenä yhteistyönä ja perustuu kunkin hankkeeseen osallistuvan organisaation toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön
- Luonteeltaan kansallinen digitaalinen kirjasto on yhteinen pysyvä palvelu ja infrastruktuuri
- Tekijänoikeus, salassapitosäännökset ja tietosuoja voivat asettaa rajoitteita aineistojen käytölle ja näitä tulee huomioida palvelun suunnittelussa.

Kansallinen digitaalinen kirjasto & tekijänoikeus - lähtökohtia

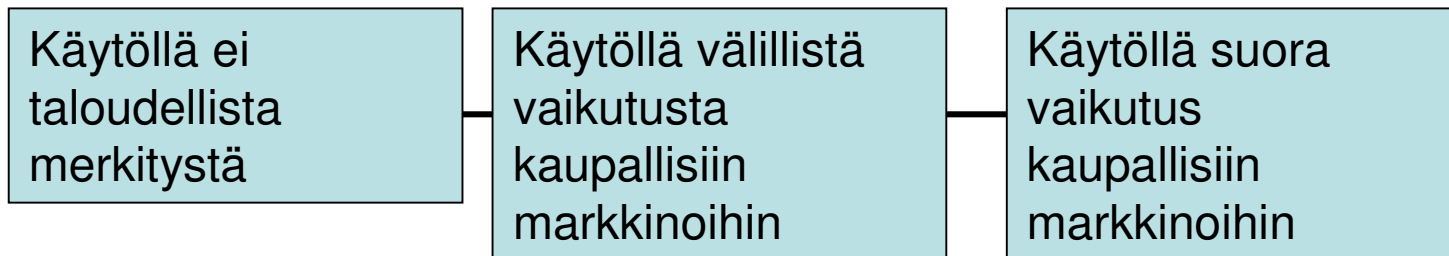
Kansallisen digitaalisen kirjaston tavoitteena on *digitoida* muistiorganisaatioiden aineistoja ja *edistää kulttuuriperinnön saatavuutta*

Tekijänoikeuden lähtökohta on, että *tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta*

Tekijänoikeus ja yhteiskunnalliset intressit

- Tekijänoikeuden tarkoitus on edistää luovaa toimintaa ja uusien teosten julkisuuteen tuomista samalla varmistuen toiminnan kaupalliset edellytykset ja tekijän ansaintamahdollisuudet
 - Pyrkimys epäreilun kilpailun vähentämiseen
- Tekijänoikeutta rajoitetaan tekijänoikeuslaissa
 - rajoituksissa huomioidaan informaatioon liittyvät perusoikeudet ja sellaista toimintaa, joka lähtökohtaisesti on ei-kaupallista (yhteiseksi hyväksi tapahtuvaa) ja markkinoiden ulkopuolella (ei kilpailevaa toimintaa)
 - rajoituksissa pyritään yhteensovittamaan tekijän taloudelliset intressit ja yhteiskunnalliset intressit
 - lähtökohtaisesti markkinoihin puuttuminen korvataan, esim. valokopiointia koskeva sopimuslisenssijärjestelmä

Kirjastojen, arkistojen ja museoiden toimintaa koskevat tekijänoikeuden rajoitukset

- Tekijänoikeuslain 16 § - 16 e §
- 16 §: oikeus valmistaa kappaleita aineiston ylläpidon edellyttämässä laajuudessa
- 16 a §: rajoitettu oikeus kappaleiden valmistamiseksi lainattavaksi tai välitettäväksi yleisöön kuuluville henkilöille
- 16 b §: ns vapaakappalekirjaston oikeus käyttää teoksia
- 16 c §: audiovisuaalisen arkiston oikeus käyttää teoksia
- 16 d §: yleinen sopimuslisenssisäännös
- 16 e §: toimivaltasäännös; valtioneuvoston asetuksella säädetään, mihin yhteisöihin 16 § - 16 d §:n säännöksiä sovelletaan

Mitä aineistoja kansalliseen digitaaliseen kirjastoon sisältyy?

- kuvat
 - asiakirjat
 - av-aineistot
 - e-julkaisut
 - verkkoaineistot
 - kirjastoluettelot
 - muut viitetietokannat
-
- Digitoituja objekteja 4 miljoonaa, määrä kaksinkertaistuu kolmen vuoden kuluessa

Millä tavoin aineistoja käytetään?

- Aineistojen digitointi (= kappaleen valmistaminen)
- Aineistojen liittäminen tietokantaan (mm. hakutoiminnot)
- Aineistojen saattaminen yleisön saataviin välittämällä aineisto yleisölle tietoverkossa
 - saatetaan yleisölle saataviin rajoitetusti (esim. laitoksen tiloissa)
 - saatetaan yleisölle saataville siten, ettei aineistoja voi tallentaa (streaming)
 - tallennettavaksi (download)

Yhteenveto nykytilanteesta

- Vapaa käyttöoikeus aineistoon, jonka tekijänoikeudet rauenneet tai joka ei ole tekijänoikeudella suojattu
- Oikeus digitoida
 - sallittua suoraan lain nojalla
- Oikeus välittää yleisölle
 - sallittua hyvin rajoitetusti eli siten, että on saatavilla vain laitoksen sisällä ja siten, ettei teoksesta voi valmistaa kappaleita tai sitä voi välittää edelleen
 - muilta osin luvanvaraista, ellei asiasta ole sovittu oikeudenhaltijan kanssa
 - 16 d § mahdollistaa sopimuslisenssijärjestelmän hyödyntämistä
 - tekijänoikeusjärjestölle annettu valtuutus sopia kaikkien tekijöiden puolesta aineiston käyttöoikeuksista
 - 16 d § ei käytännössä vielä toiminnassa (ei OPM:n hyväksymää järjestöä)

Opetusministeriön tahtotila

- Kansallinen digitaalinen kirjasto on korkeasti priorisoitu hanke
- Lähtökohta on, että asiaan liittyvät tekijänoikeudelliset kysymykset ratkaistaan
- Siihen ei ole vielä kantaa, miten avoinna olevat kysymykset ratkaistaan
- Huomioon on otettava vaikutukset markkinoiden kehittymiseen
 - tasapaino julkisten ja yksityisten intressien välillä
 - paras tulos olisi win/win-tilanne

Seuraavat askeleet

- Haarukoidaan selvät tapaukset
 - tekijänoikeudesta vapaat aineistot (heti saataville)
 - tekijä tunnettu ja käyttö edellyttää luvan hankkimista
- muodostetaan käsitys "harmaan alueen" laajuudesta ja laadusta
 - orvot teokset
 - epäselvät käyttöoikeudet
- muodostetaan tekijänoikeuspolitiikka koskien Kdk:n aineistoja, joka voi sisältää esim.
 - tavoitetila ja priorisointi
 - hankintaehdot
 - sopimusmallit
 - tarpeelliseksi katsotut lainsäädännölliset täsmennykset
- kiinnitetään huomiota tekijänoikeuksien hallintaan Kansallisen digitaalisen kirjaston kokonaisuudessa sekä tekijänoikeustietoon digitaalisten aineistojen metatiedoissa

KIITOS!

